

3. Про затвердження Типової технології митного контролю та митного оформлення товарів та інших предметів: Наказ Держмитслужби України від 30.12.98 р. [Текст] // *Офіц. вісн. України*. – 1999. – № 4. – Ст. 143.

4. Про затвердження Порядку заповнення граф вантажної митної декларації відповідно до митних режимів експорту, імпорту, транзиту, тимчасового ввезення (вивезення), митного складу, магазину безмитної торгівлі: Наказ Держмитслужби України від 30.06.98 р. [Текст] // *Офіц. вісн. України*. – 1998. – № 30. – Ст. 1148.

5. Митний кодекс України [Текст] – С.: ТОВ «ВВП Нотіс», 2011 – 148 с.

УДК 342.746.1.(477)

Н.М.Шульгач

Львівський університет бізнесу та права

ПРАВОВЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРИНЦИПУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ

Стаття присвячена нормативно-правовому забезпеченню принципу незалежності суддів. Охарактеризовано міжнародно-правові документи та законодавство України, що стосуються незалежності суддів.

Ключові слова: незалежність суддів, гарантії незалежності суддів, правові акти про незалежність суддів.

Стаття посвящена нормативно-правовому забезпеченню принципу незалежності судей. Охарактеризовано міжнародно-правові документи та законодавство України, що стосуються незалежності судей.

Ключевые слова: независимость судей, гарантии независимости судей, правовые акты о независимости судей.

The article is sacred to the normatively and legal providing of principle of independence of judges. International documents and legislation of Ukraine are described, that touch independence of judges.

Key words: independence of judges, guarantee of independence of judges, legal acts about independence of judges.

Постановка проблеми. Незалежність суддів є невід'ємною складовою їхнього статусу. Вона є конституційним принципом організації та функціонування судів, а також професійної діяльності суддів, які при здійсненні правосуддя є самостійними, при здійсненні правосуддя вони підкоряються лише закону.

Торкаючись безпосередньо питань, пов'язаних із проблемами незалежності суддів, необхідно відмітити, що останнім часом Україною зроблено істотні кроки у напрямку подальшого удосконалення і зміцнення судової системи, прийнято новий Закон України «Про судоустрій і статус суддів». Крім того, принцип незалежності суддів досить детально регламентовано і в міжнародних актах. Відтак, виникає необхідність аналізу окремих законодавчих положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів» що стосується принципу незалежності суддів на предмет їх відповідності міжнародним документам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Принцип незалежності суддів були дослідженні в працях наступних науковців: В.Ф. Бойка, В.Д. Бринцева, М.В. Василевич, О.Б. Горової, Ю.М. Грошевого, Т.М. Добровольської, А.М. Колодія, О.М. Ларіна, В.Т. Маляренка, О.В. Марцеляка, М.М. Михеєнка, Л.М. Москвич, В.Т. Нора, І.Л. Петрухіна, Н.В. Сібільова, О.М. Толочка, Д.М. Хачатуряна, Г.І. Чангулі, В.І. Чебан та інших. Проте питання пов'язані з правовим закріпленням принципу незалежності суддів залишаються нерозкритими.

Основний зміст. Принцип незалежності суддів - це фундаментальна засада, яка передбачає здійснення судьями процесуальної діяльності без будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання. Цей принцип передбачений великою кількістю міжнародних та і внутрішньодержавних нормативно-правових актів.

В Загальній декларації прав людини від 1948 р. (ст.10) [1], Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. (ст.6) [2] говориться про те, що для встановлення обґрунтованості пред'явленого особі кримінального обвинувачення, вона має право на те, щоб її справа була розглянута прилюдно і з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом.

В Основних принципах незалежності судових органів, прийнятих сьомим Конгресом ООН по попередженню злочинності й поводженню із правопорушниками (Мілан (Італія), 26 серпня — 6 вересня

1985 р., схвалені Резолюціями Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада 1985 р. № 40/32 і від 13 грудня 1985 р. № 40/146), зазначено: «1. Незалежність судових органів гарантується державами і закріплюється в конституції або законах країни... 2. Судові органи вирішують передані їм справи неупереджено, на основі фактів і відповідно до закону... 6. Принцип незалежності судових органів дає судовим органам право й жадає від них забезпечення справедливого ведення судового розгляду й дотримання прав сторін... 8. ...судді повинні поводитись завжди таким чином, щоб забезпечити повагу до своєї посади і зберегти неупередженість і незалежність судових органів», крім того ст.10 встановлюється: «Особи, відібрані для судових посад, повинні мати високі моральні здібності...» [3]. Процедура Резолюції Економічної й Соціальної Ради ООН 1989/60 від 24 травня 1989 р. «Процедури ефективного здійснення Основних принципів незалежності судових органів» ставить за обов'язок всім державам приймати й здійснювати у своїх судових системах Основні принципи незалежності судових органів у відповідності зі своїм конституційним процесом і внутрішньодержавною практикою». У Рекомендації №12 Комітету Міністрів країнам-учасникам щодо незалежності, ефективності й ролі суддів (Прийнята Комітетом Міністрів 13 жовтня 1994 р. на 518-й зустрічі заступників міністрів), зокрема, сказано, що Комітет Міністрів відповідно до положень ст.15 Статуту Ради Європи рекомендує здійснити на практиці загальні принципи, що стосуються незалежності суддів, які передбачають, що для забезпечення, захисту та зміцнення незалежності суддів необхідно вжити таких заходів: гарантувати незалежність суддів відповідно до положень Конвенції та конституційних принципів, наприклад, через запровадження відповідних положень до конституцій чи інших законодавчих актів, або через включення положень цієї рекомендації до системи внутрішнього права. Виконавча та законодавча влади повинні забезпечити незалежність суддів і унеможливити заходи, які можуть її обмежити [4, с.197].

10 липня 1998 р. на багатосторонній зустрічі по статусу суддів, що була організована Радою Європи була прийнята Європейська хартія про статус суддів [5]. В цьому ж році ця Європейська Хартія була оприлюднена в Україні. В цьому документі закріплено право людини на незалежний та неупереджений суд, визначено умови належного функціонування судової влади та загальні вимоги щодо комплектування та початкову підготовку суддівського корпусу, призначення їх на посаду та неможливість переведення, підвищення по службі та припинення перебування на посаді, визначення винагороди за працю та соціального захисту, поведінки судді, відповідальності за неналежне виконання своїх обов'язків при здійсненні правосуддя.

У правовій системі України основне нормативне вираження принципу незалежності суддів і підкорення їх тільки закону закріплено в статті 129 Конституції України [6], а також міститься у кримінально-процесуальному законодавстві (стаття 18 КПК України [7]) і конкретизується у Законах України «Про судоустрій та статус суддів» [8] та «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [9].

Відповідно ст.47 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суддя у своїй діяльності щодо здійснення правосуддя є незалежним від будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання. Суддя здійснює правосуддя на основі Конституції і законів України, керуючись при цьому принципом верховенства права. Втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя забороняється і тягне за собою відповідальність, установлену законом. Суддя не зобов'язаний давати жодних пояснень щодо суті справ, які перебувають у його провадженні, крім випадків, установлених законом.

Відповідно до вищезазначеного закону незалежність судді забезпечується: 1) особливим порядком його призначення, обрання, притягнення до відповідальності та звільнення; 2) недоторканістю та імунітетом судді; 3) незмінністю судді; 4) порядком здійснення судочинства, визначеним процесуальним законом, таємницею ухвалення судового рішення; 5) заборонаю втручання у здійснення правосуддя; 6) відповідальністю за неповагу до суду чи судді; 7) окремим порядком фінансування та організаційного забезпечення діяльності судів, установленим законом; 8) належним матеріальним та соціальним забезпеченням судді; 9) функціонуванням органів суддівського самоврядування; 10) визначеними законом засобами забезпечення особистої безпеки судді, членів його сім'ї, майна, а також іншими засобами їх правового захисту; 11) правом судді на відставку.

При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу визначених Конституцією України гарантій незалежності судді. Вказане положення було вперше закріплено в рішенні Конституційного Суду України від 1 грудня 2004 р. у справі про незалежність суддів як складову їхнього статусу [10].

Висновок. Принцип незалежності суддів та гарантії їх незалежності досить детально регламентовані міжнародними та внутрішньодержавними правовими актами. На міжнародному рівні цей принцип детально конкретизовано в Основних принципах незалежності судових органів. В законодавстві України принцип незалежності конкретизовано в Законі України «Про судоустрій і статус суддів», положення якого, щодо цього питання, цілком відповідають міжнародним стандартам.

Проте не дивлячись на велику кількість правових актів, що стосуються принципу незалежності суддів, не слід забувати, що цей принцип може залишатися декларативним положенням, якщо в державі не будуть існувати необхідні механізми її забезпечення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. // [Електронний ресурс] Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004
3. Основні принципи незалежності судових органів схвалені Резолюціями Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада 1985 р. // [Електронний ресурс] Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_201
4. Чебан В.І. Правовий статус суддів у міжнародних документах // Незалежний суд - гарантія захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина: Мат. Всеукр. наук.-практ. конференції, 30 травня 2009 року. - Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009. - с.196-200.
5. Європейська Хартія про закон «Про статус суддів» від 10 липня 1998 р. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_236
Конституція України від 28 червня 1996 р. // К.: Істина, 2011. – 114 с.
6. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960 р. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>
7. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 р. №2453-VI // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2453-17>
8. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 № 3781-XII // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>
9. Рішення Конституційного Суду України «Про офіційне тлумачення положень ч. 1 ст. 126 Конституції України та ч. 2 ст. 13 Закону України “Про статус суддів” (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу)» від 1 грудня 2004 р. 19-рп/2001 у справах за конституційним поданням Верховного Суду України // Офіційний вісник України. – 2004. – № 49. – Ст. 3220.

УДК 342.97.348.328

У.А.Мірінович

Львівський університет бізнесу та права

СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ПРАВА ОСОБИ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ В НОВОМУ ЗАКОНІ УКРАЇНИ «ПРО СУДОУСТРІЙ І СТАТУС СУДДІВ»

В статті проаналізовано систему принципів, що забезпечують права особи під час здійснення правосуддя. Досліджуються особливості принципу забезпечення права на судовий захист та принципу забезпечення права на повноважний суд. Особливу увагу приділено принципу забезпечення правової допомоги при реалізації права на справедливий суд. Проаналізовано особливості інших принципів, що забезпечують права особи під час здійснення правосуддя.

Ключові слова: *принципи правосуддя, принципи, що забезпечують права особи під час здійснення правосуддя, судовий захист, принцип рівності перед законом і судом, право на правову допомогу.*

В статье проанализирована система принципов, которые обеспечивают права личности во время осуществления правосудия. Исследуются особенности принципа обеспечения права на судебную защиту и принципа обеспечения права на полномочный суд. Отдельное внимание уделено принципу обеспечения правовой помощи при реализации права на справедливый суд. Проанализированы особенности других принципов, которые обеспечивают права личности во время осуществления правосудия.

Ключевые слова: *принципы правосудия, принципы, которые обеспечивают права личности во время осуществления правосудия, судебная защита, принцип равенства перед законом и судом, право на правовую помощь.*

The system of principles which provide rights for personality during realization of justice is analysed in the article. The features of principle of providing of right of judicial defence and principle of providing of right are investigated on a plenipotentiary court. Separate attention is spared to principle of providing of legal aid during realization of right on a just court. The features of other principles which provide rights for personality during realization of justice are analysed.

Key words: *principles of justice, principles which provide rights for personality during realization of justice, judicial defence, principle of equality before a law and court, right for legal help.*